

سایت حقوقی دادآور

جرم خیانت در امانت از گذشتههای دور در جوامع بشری جرم‌انگاری شده است. در اسلام نیز آیات و روایات زیادی وجود دارد که انسانها را به رعایت امانتداری و رد امانت سفارش کرده است. امانت در اصطلاح عبارت است از مالی که به وسیله یکی از عقود امانی یا به حکم قانون، نزد شخصی باشد. قانونگذار تعریفی از بزه خیانت در امانت به عمل نیاورده است اما به نظر برخی از حقوقدانان، خیانت در امانت عبارت است از استعمال، تصاحب، تلف یا مفقود کردن توأم با سوءنیت مالی که از طرف مالک یا متصرف قانونی به کسی سپرده شده و بنا بر استرداد یا به مصرف معین رسانیدن آن بوده است.

استعمال

مصرف کردن یا استفاده کردن از مال مورد امانت جرم است. برای مثال شخصی اتومبیل خود را به دوستش امانت میدهد تا در پارکینگ منزل خود از آن نگهداری کند ولی دوست وی از آن اتومبیل برای مسافرت کشی استفاده میکند.

تصاحب

یعنی شخص امین به جای انجام وظیفه اصلیش، رفتاری با مال مورد امانت کند که مال دیگری را از آن خود بداند و با آن طوری رفتار کند که دیگران گمان کنند او مالک مال است.

اتلاف

تلف کردن یا نابود کردن مال مورد امانت یکی دیگر از گونهای خیانت در امانت است. از بین بردن مال مورد امانت به شکلهای گوناگون متصور است.

شرایط سپردن مال امانی

برای تحقق جرم خیانت در امانت، مال امانی باید توسط مالک یا متصرف قانونی به امین سپرده شود. همچنین سپردن مال باید از راههای قانونی صورت گرفته باشد؛ بنابراین اگر سارق، مال مسروقه را نزد دیگری به امانت گذارد و امین به جای بازگردان مال، آن را به ضرر سارق به صاحب اصلی کالا یا دولت بدهد یا اصلاً از آن به نفع خود استفاده کند، مرتکب جرم خیانت در امانت نشده است.

سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضا، از مصادیق خیانت در امانت

مواد 673 و 674 بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی، موضوع خیانت در امانت را مورد بررسی قرار داده است. فصل نهم از قانون مجازات عمومی سال 1304، به موضوع کلاهبرداری و فصل 10 این قانون به موضوع خیانت در امانت اختصاص داشت. در قانون مجازات عمومی سال 1304، ماده 239، 240 و 241 به موضوع خیانت در امانت میپردازد. ماده 240 این قانون مشابه ماده 673 قانون مجازات اسلامی با موضوع سوءاستفاده از سفید مهر یا سفید امضا است همچنین ماده 241 قانون مجازات عمومی تا اندازه بسیاری با ماده 674 قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات مشابهت دارد. بر اساس ماده 673 قانون مجازات اسلامی، هر کس از سفید مهر یا سفید امضایی که به او سپرده شده است یا به هر طریق به دست آورده، سوءاستفاده کند، به یک تا سه سال حبس محکوم خواهد شد. ماده 674 قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات نیز میگوید: هرگاه اموال منقول یا غیرمنقول یا نوشتههایی از قبیل سفته، چک، قبض و نظایر آن به عنوان اجاره یا امانت یا رهن یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بیاجرت به کسی داده شده و بنا بر این بوده است که اشیای مذکور مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که آن اشیا نزد او بوده، آنها را به ضرر مالکین یا متصرفین آنها استعمال یا تصاحب یا تلف یا مفقود کند، به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد. یکی دیگر از موادی که در قانون مجازات عمومی سابق به بحث خیانت در امانت اختصاص داشت، ماده 239 بود که در قانون مجازات اسلامی از مواد مربوط به این جرم حذف شد و در قانون مجازات اسلامی در ماده 596 به بحث کلاهبرداری اضافه شد. بر اساس ماده 596 بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی، هر کس با استفاده از ضعف نفس شخصی یا هوی و هوس او یا حواجی شخصی افراد غیررشید به ضرر او نوشته یا

سندی اعم از تجاری یا غیر تجاری از قبیل برات، سفته، چک، حواله، قبض و مفاصا حساب یا هر گونه نوشته‌های که موجب التزام وی یا برائت ذمه گیرنده سند یا هر شخص دیگر میشود به هر نحو تحصیل کند، علاوه بر جبران خسارات مالی به حبس از شش ماه تا دو سال و از یک میلیون تا ده میلیون ریال جزای نقدی محکوم میشود و اگر مرتکب ولایت یا وصایت یا قیمومت بر آن شخص داشته باشد مجازات وی علاوه بر جبران خسارات مالی از سه تا هفت سال حبس خواهد بود.

ماده 673 قانون مجازات اسلامی از مصادیق جعل

ماده 673 قانون مجازات اسلامی با عنوان خیانت در امانت، که مشابه یکی از مواد قانون مجازات عمومی است، به نحوی به عنوان کلاهبرداری و البته جعل محسوب میشود، این ماده به جعل مفادی نیز شبیه است و میتواند از مصادیق جعل باشد. در ماده 674 قانون مجازات اسلامی، استعمال، تصاحب، تلف و مفقود شدن اشاره شده است که باید نسبت به اموال منقول و غیرمنقول صورت گیرد تا عنصر مادی خیانت در امانت محقق شود. در خصوص خیانت در امانت، سوالاتی مطرح میشود، در برخی موارد خیانت در امانت، حالات اشاره شده در ماده 674 قانون مجازات اسلامی وجود ندارد. به عنوان مثال گاه اموالی در اختیار یک کارگر منزل نیست اما او این اموال را تصاحب، استعمال، تلف یا مفقود میکند. در چنین مواردی ابهام وجود دارد که آیا این مورد جزو موارد خیانت در امانت است یا خیر. بر اساس یکی از نظریه‌های اداره حقوقی قوه قضاییه، اعمال این کارگر از مصادیق خیانت در امانت است، با وجود اینکه عنصر «سپردن» وجود نداشته است. رباخواری جرم است، برخی افراد به قرض دادن مبالغی به سایرین اقدام و در مقابل از فرد مورد نظر نوشته‌های دریافت میکنند، مبنی بر اینکه «به فلان فرد تعدادی سکه امانت داده‌ام». در این شرایط اگر فرد در تاریخ مشخص، مبلغ مورد نظر را بازپرداخت نکرد، به دلیل اینکه فرد قرض‌دهنده یک ید امانی برای خود تعریف کرده است، فرد قرضگیرنده در صورت نپرداختن مبلغ مورد نظر، تحت تعقیب کیفری قرار میگیرد. در بعضی از موارد خیانت در امانت، استعمال، تلف و مفقود کردن وجود ندارد، بلکه ممکن است شیوه‌های دیگری برای تحقق این جرم وجود داشته باشد، به عنوان مثال فرد بیدقتی کرده و به همین دلیل ممکن است دیگری مالش را بدزدد یا تصاحب کند. در چنین مواردی نیز با تفسیری متفاوت میتوان گفت که خیانت در امانت محقق شده است.

مواردی که مستاجر با انقضای مدت اجاره، اقدام به تخلیه ملک نمیکند

با توجه به ماده 674 قانون مجازات اسلامی، هرگاه اموال منقول یا غیرمنقول به عنوان اجاره به کسی داده شده و بنا بر این بوده است که مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که آن اشیا نزد او بوده آنها را به ضرر مالکین استعمال یا تصاحب یا تلف کند، به حبس از 6 ماه تا سه سال محکوم خواهد شد. در چنین مواردی، مالک از مستاجر به دلیل تخلیه نکردن ملک تحت عنوان خیانت در امانت شکایت میکند. چنین شکایتی در مقطعی از زمان بسیار شایع بود تا اینکه اداره حقوقی قوه قضاییه در سال 82 در نظریه‌های اعلام کرد که صرف عدم تخلیه مورد اجاره، پس از انقضای مدت اجاره یا استعمال، تصاحب، تلف یا مفقود کردن مورد اجاره به ضرر مالک نیست تا مشمول ماده 674 قانون مجازات اسلامی باشد. بنابراین صرف تخلیه نکردن، خیانت در امانت محسوب نمیشود.

تفاوت جرم خیانت در امانت و کلاهبرداری

تفاوت عمده میان کلاهبرداری و خیانت در امانت از جهت حیل و تقلب است، تا آنجا که عمل واحد نمیتواند واجد هر دو عنوان کلاهبرداری و خیانت در امانت باشد. تفاوت دیگر، مربوط به عنصر نتیجه است. شرط تحقق کلاهبرداری، انتفاع مجرم یا شخص مورد نظر او است اما در جرم خیانت در امانت، انتفاع خائن در امانت ضروری نیست.

تفاوت جرم خیانت در امانت و اختلاس

اختلاس یکی از فروض جرم خیانت در امانت است با این تفاوت که مرتکب اختلاس مأمور دولت بوده و نسبت به دولت یا اموال اشخاص که به حسب شغل یا مأموریت نزد وی بوده است، مرتکب خیانت میشود.

به نقل از سایت حمایت